

PRIEKŠVĀRDS. Tuksneša tēvi un 21. gadsimts

Tuksneša tēvu periods (3.–5. gs.) atklāj, ka kristietība savos sākumos bija ļoti daudzkrāsaina, elastīga un eksperimentiem atvērta kustība. Nekad tās vēlākajā vēsturē kristietība (diemžēl!) nav bijusi tik iecietīga pret dažādību un tik atvērta radikālām inovācijām.

Tomēr nav tik viegli saprast, ko no tuksneša tēviem mācīties mūsdienu cilvēkam. Šķiet, būtu jāizvairās no divām galējībām – tuksneša askētus noraidīt kā nesaprotamus un dzīvei naidīgus ekscentriķus vai censties tos akli atdarināt.

Jēzus nebija askēts. Vai Jēzus mācīja pārcelties uz dzīvi tuksnesī? Viņš pats tajā pavadīja tikai 40 dienas. Pirms tam viņš dzīvoja kā vienkāršs galdnieks Nācāretē un tad sludināja cilvēkiem. Vai Jēzus mācīja veidot klosterus un norobežoties no pasaules? Vai Jēzus mācīja uzkāpt stabā un dzīvot tajā 20 vai 30 gadus? Viņš gan mudināja “visu atstāt un sekot viņam”, bet liels jautājums: *ko* tas īsti nozīmē?

Tuksneša tēvi balstījās Jēzus mācībā (tā, kā viņi to saprata, jo daudzi no viņiem bija analfabēti un nekad *paši* nebija lasījuši Bībeli) un brīvā, radošā šīs mācības interpretācijā savas dzīves un laikmeta priekšstatu

ietvarā. Viņi bija meklētāji un *traki eksperimentētāji*, kas Dieva un sevis izpratnes dēļ bija gatavi uz visu. Ne katram šie eksperimenti beidzās *pozitīvi*. Mūsdienu konvencionālās kristietības ietvaros viņus uzskatītu par jukušiem gaisa jaucējiem.

Tuksneša tēvi atklāj gan apbrīnojamu radošumu un drosmi, gan, protams, sava laikmeta robežas. Piemēram, tieši viņu radikālās askēzes dēļ kristīgajā teoloģijā uz daudziem gadsimtiem tika izjaukts līdzsvars starp garu un miesu, radās neveselīgas miesas mērdēšanas prakses. Taču šajā periodā dzima arī ģeniālās garīgās tēmas: *Trīsvienība, savienošānās ar Dievu* (divinizācija), *universālā atjaunošana* (apokatastasis) un *prakses* nozīme. Un, protams, īpaša izpratne par lūgšanu kā galveno garīgās dzīves skolotāju. No tuksneša tēviem varam mācīties patiesumu, mīlestību un drosmi.

Lai 21. gadsimtā godprātīgi uztvertu tuksneša tēvu tradīciju, nepieciešama integrāla, iekļaujoša pieeja, kas nav bieži sastopama viņiem veltītos darbos. Tieši šāda pieeja dara tik novatorisku teologa un kontemplācijas skolotāja Induļa Paiča grāmatu. Tajā atrodama unikāla sintēze. I. Paičs nepaliek vienas disciplīnas, teoloģijas, ietvaros, bet jautā: kā teoloģijas atziņas rezonē ar citu zinātņu atzinumiem? Vēlos uzsvērt, ka tuksneša tēvu atziņu precizēšana ar evolucionārās psiholoģijas un citu zinātņu atklājumiem nozīmē konsekventi sekot viņu priekšzīmei.

Tuksneša tēvi neveidoja gatavas sistēmas, bet vēroja cilvēkā notiekošo un mācījās ar eksperimentu palīdzību iegūt dvēseles mieru ļoti nepilnīgā pasaulē. Arī mūsdienu garīgumam nepieciešama uzdrošināšanās radoši interpretēt Jēzus vēsti. Tāda *garīga laboratorija* ir Rīgas

Lutera (Torņakalna) draudze, kurā lasītās lekcijas ir kļuvušas par šīs grāmatas pamatu. Tā palīdzēs lasītājiem labāk saprast un patiesāk skaidrot sevi, savu dzīvi.

Mūsos mājō vismaz deviņi spēki. Tie neļauj apstāties tikai pie kaut kā viena, tie *spiež* mūs nepārtraukti mainīties. Un no tiem nav iespējams izvairīties. Vai tie kļūs par mūsu *dēmoni* vai *eņģeļiem*, ir atkarīgs no mūsu izvēlēm.

Juris Rubenis

IEVADS

Šīs grāmatas priekšvēsture aizsākās 2014. gada sākumā, kad, gatavojoties lekcijām par apzinātību un meditāciju Rīgas Lutera draudzē, nolēmu rūpīgāk pievērsties katram meditētājam pazīstamajai psihe autonomijas pieredzei. Proti, jau pirmajās meditēšanas reizēs cilvēki pārsteigumā ievēro, cik autonomi (neatkarīgi no apzinātās gribas) darbojas viņu psihe. Idejas, tēli, emocijas, atmiņas, vēlmju impulsi – tas viss apziņā parādās gluži kā no zila gaisa, bez acīmredzama iemesla un tieši pretēji tam, ko cilvēks apzināti vēlas panākt – būt klusumā, būt “šeit un tagad”, apturēt sava prāta “lūkāšanu” no tēmas uz tēmu. Parasti tas ir liels pārsteigums – nevis es domāju domas, bet tās “domā pašas sevi”! Daudziem tā bijusi pat biedējoša pieredze. Iznāk, ka es ne tikai nevaldu pār pasauli ārpus sevis, bet pat nespēju ietekmēt savā galvā notiekošo?!

Līdz ar to rodas daudzi jautājumi: piemēram, kas ģenerē šīs psihe parādības, kuras meditācija paceļ apziņā? Ja tā nav mana apzinātā griba, tad kas patiesībā valda pār “notikumiem” manī? Vai tos ir iespējams kaut kā ietekmēt? Kāpēc dažādas domas un sajūtas var vārda burtiskā

nozīmē mocīt mani visā meditācijas laikā, kaut arī es cenšos no tām atbrīvoties?

Tā radās lekciju kurss ar tobrīd mazliet biedējošu nosaukumu “Dvēseles mocītāji”. Šo lekciju mērķis nebija jauns zinātnisks pētījums par cilvēku, drīzāk – vēlme ieinteresēt klausītājus vairāk uzzināt par cilvēka psihofizioloģiskās uzbūves un apziņas subjektīvās pieredzes attiecībām. Dažas atziņas ir jau senaizmirstas (kurš mūsdienās runā par kaislibām kā nopietnu psiholoģisku konceptu?), citas – pārāk nesen iegūtas (cik daudz vidusmēra lasītājs ir informēts par evolucionārās psiholoģijas atziņām?), rezultātā abas plašākai publikai nav pazīstamas. Tā nu 2014. gada lekcijās centos šīs divas zināšanu plūsmas savienot vienotā veselumā un aizpildīt tukšumu starp tām.

Tobrīd tas likās unikāls atklājums un skatījums. Seno kristīgo autoru aprakstītās dvēseles kaislibas patiesībā ir psihes evolucionārās attīstības rezultāts. Lekciju tapšanas laikā es nezināju, ka paralēli pie līdzīgām idejām ir nonākuši arī citi autori. Tikai tad, kad lekcijas jau bija pārstrādātas un sagatavotas publicēšanai, latviski tika izdots no nīderlandiešu valodas tulkots Margrētas Sitkornas darbs “Prāta kaislibas” (Lietusdārzs, 2017). Tajā pausta līdzīga ideja, proti, septiņi “nāves grēki” ir saistīti ar cilvēka smadzeņu neirofizioloģiskajiem procesiem. Kaut arī autore piedāvā atšķirīgu interpretāciju un pieeju, viņas darbs ir netiešs apstiprinājums, ka toreiz lekcijās paustais skatījums nav tikai nejauši radusies ideja, bet savā ziņā loģisks veids, kā izklāstīt atziņas, pie kurām nonākusi mūsdienu pētniecība. Katrai no mūsu kaislibām ir savi, zinātniski aprakstāmi iemesli.

Šo grāmatu esmu rakstījis nevis kā zinātnieks (piemēram, psihologs vai neirofiziologs), bet gan kā meditācijas praktiķis un skolotājs, kura uzdevums ir aicināt cilvēkus iespējami vispusīgi iepazīt pašiem sevi. Līdz ar to materiāla izklāstā iespējamās daudzas neprecizitātes, par ko man jāuzņemas pilna atbildība. Vienlaikus mana kopējā pārlicība šo dažu gadu gaitā, kopš pirmo reizi sāku runāt par šīm tēmām, ir tikai nostiprinājusies: lekcijās sniegtās ierosmes palīdz labāk orientēties savos pārdzīvojumos, atrast valodu, kā izteikt personisko pieredzi, līdz ar to dodot iespēju veidot "stāstu par sevi" – kas es esmu, ko vēlos sasniegt, kas ir manas iespējas un robežas. Pamatīgāka iedziļināšanās un precizitāte no zinātniskā viedokļa ir nākotnes uzdevums.

Šajā grāmatā ir vietām paturēts lekcijām raksturīgais stils, cerot, ka tas palīdzēs lasītājiem labāk uztvert manu domu.

Veiksmi sevis iepazīšanas ceļā!

2017. gada rudenī